

Op de Noord-Friese eilanden liggen alle huizen op terpen. Dat mag ook wel, want een aantal eilanden is niet omdijkt. Hoogtij isoleert de bewoners kortstondig van de buitenwereld, maar dat vinden rustzoekers geen probleem.

FOTO: DOLOPH KESSLER

Geen eilandvrees op Hooge

Oost-Friese eilanden, zoals Baltrum en Wangerooge, zijn bij ons al tamelijk onbekend, maar dat geldt zeker voor de Noord-Friese eilanden. Niet veel Nederlanders zullen Pellworm of Amrum bezocht hebben, laat staan de Halligen. Rijd je voorbij de Duitse Bocht langs een kust vol turbomolens, dan kom je na Husum in een streek waar veel dorpsnamen eindigen op 'büll', wat stamt uit het Fries en staat voor 'nederzetting': Dagebüll, Niebüll. 'Wir snackt platt', staat hier en daar op bordjes bij een loket of receptie – men is trots op de eigen taal.

De veerboot naar Hooge, een van de bekendste Halligen, vertrekt uit het haventje van Schlüttsiel, niet meer dan een sluis en een hotel op de dijk. Aan de horizon liggen zeeterpen die er soms uitzien als ontplofte vulkanen of verzakte piramiden. In de wijde omgeving van zo'n verhoging is verder niets te zien dan water en slikplaten. Zou het noorden van Friesland of Groningen door de zee worden overstroomd, dan zouden de terpdorpjes op dezelfde manier boven het verdrinken land uitsteken. De terpen heten in deze contreien *Warften* en de erop gelegen

woonhuizen en boerderijen betwisten elkaar de krappe ruimte.

Slibbanken

Halligen zijn door de zee opgeworpen slibbanken. Tegenwoordig is een aantal door een lage dijk omringd, maar ze zijn niet allemaal bewoond. Het woord 'hall' wijst op de voormalige zoutwinning. Verder leefde men hier vroeger van landbouw en visserij. Tegenwoordig brengt het toerisme veel geld in het laatje. Duizenden jaren geleden wierpen Friezen hier terpen op en lieten het vee op de kwelders grazen. Hoewel de geschiedenis van de Halligen een droef stemmende kroniek is van stormvloed en verdrinkingen lieten de bewoners zich niet door 'Blanke Hans',

Op de zolders zijn vluchtruimtes ingericht waar mensen zelfs een zondvloed kunnen overleven

zoals ze de woeste zee noemen, verdrijven. Ook niet als het vee in de stallen tot aan de buik in het zeewater stond. Meer dan eens kondigde het Deense of Duitse gezag na de zoveelste ramp aan dat men de bewoners voorgoed naar de wal zou verschepen, maar het kwam er nooit van. De terpen werden verder opgehoogd en de huizen kregen een stalen fundament en een mantel van beton. Op zolder zijn nu vluchtruimtes gecreëerd waar de mensen zelfs een zondvloed moeten overleven.

Aan stuurboord ligt Oland, een volgebouwde heuvel die door dammen verbonden is met Langeness en de kust. Het eiland heeft een haventje, waar kleine schepen kunnen binnenlopen. Wie zich een tijdje van de buitenwereld wil afzonderen en tevreden is met een paar schuifelpasjes buiten de deur zou een kamer in een van Olands twintig huizen kunnen huren. Het silhouet van Langeness lijkt op een reeks hoeden, waarvan de ingedeukte bol uit het water oprijst. Op het 10 kilometer lange eiland wonen ruim tweehonderd mensen verdeeld over achttien terpen. De enige winkel bevindt zich aan de

oostkant, het enige restaurant aan de westkant van het eiland.

Ook aan bakboord verheffen zich terpen boven de zee. In de verte ligt Habel, een eilandje voor vogels en een vogelwachter die 's zomers het enige huis op de terp bewoont. Iets dichterbij ligt Gröde, dat permanent bewoond is. Goed zichtbaar is Pellworm met zijn vuurtoren. De huizen op Pellworm liggen ook op heuvels, maar om het vlakke groene eiland ligt nu een flinke zeedijk die de bevolking tegen het zoute water moet beschermen.

Sturmflutkino

Na een uur ligt het schip aan de steiger van Hooge. We huren een fiets en rijden het binnenland in. Minder sportieve bezoekers die zich het bier bij de lunch van braadworst en aardappelsalade goed hebben laten smaken, nemen plaats in een paardenkoets. Een paar minuten later worden we bijna van de weg gereden.

'Snelverkeer gaat voor', roept de koetsier in een trage tongval die zo goed past bij mensen die gewend zijn aan de eeuwige regelmaat van eb en vloed.

Het eiland wordt tegenwoordig door een zomerdijk omringd. Maar bij springvloed – een paar keer per jaar – moeten het vee, de trekkers en de auto's op de terpen in veiligheid worden gebracht.

Vlakbij de haven rijst de eerste van de tien terpen uit het groene land op. Weiden vol koeien en schapen, met hier en daar een heuvel, als een verspreide zeeburcht waarin de boeren zich hebben verschanst. Op een tweede terp, de Kirchwarft, heeft het geestelijke leven van Hooge zich geconcentreerd. Het interieur van het eenvoudige kerkje lijkt sterk op dat van andere godshuizen op de Noord-Friese en Deense waddeneilanden: kleurige houten banken en een laag houten plafond in dezelfde groene of blauwe kleur, waaraan scheepsmodellen zijn bevestigd.

Wij rijden verder naar de Hanswarft, de 'hoofdstad' van een eiland dat ongeveer 130 inwoners telt. Het is hier zelfs voor fietsers verboden. De huizen dragen namen van vrouwen: Haus Ine, Haus Ingeborg. Als de mannen hun geld op zee verdienden, berustte de dagelijkse leiding over huis en bedrijf bij de vrouwen. Voorbij het bewoonde deel lopen de weggetjes steil af naar het grasland.

De vele toeristen die op een zomerdag

een uitstapje naar Hooge maken, kunnen hier om het halfuur het *Sturmflutkino* betreden, waar een film over springvloed draait. We zien hoe het opgestuwde water over de zomerdijk stroomt en in een mum de kweldergeulen vult. Na enige tijd steken er in het land tussen de terpen alleen nog hekken en palen boven het water uit. De golven slaan steeds hoger tegen de terpen; een schuimende golvendans rond een paar nietige huizen die op een klein stukje land bijstaan. Je denkt aan foto's van Zeeland uit 1953. Met het verschil dat watersnood op Hooge heel gewoon is. Wanneer de storm gaat liggen, proberen mensen die op de verkeerde terp zijn ingesloten, hun eigen terp te bereiken. Met lieslaarzen en een lange stok waden ze door het water, een hachelijke onderneming waarbij je heel precies moet weten waar de weg en waar de geul loopt. Is de zee buiten de dijk naar ebniveau gezakt, dan staat het water op Hooge ruim een meter hoger dan daarbuiten. Op dat moment worden de sluisen in de dijk opengezet en kolkt de zoutplas weer naar buiten.

Kuurbelasting

Vanaf de Hanswarft rijden we naar het westen. Links en rechts liggen terpen met boerderijen. Vele bieden kamers te huur aan. Op sommige is zelfs ruimte voor zomerhuisjes – een aantal stijlvolle, rietgedekte Friese woningen is het

stadium van 'vakantiehuisje' allang ontgroeid. Tot in de jaren 60 kwamen er alleen dagjesmensen naar het eiland. Nu ligt het aantal overnachtingen tegen de 50.000 per jaar. Voorts telt Hooge een bescheiden kampeerterrein en enkele *Jugendheime*. Al vraag je je af of de jeugd hier wel voldoende vertier vindt. De terpen zijn piepklein en het lage land ertussenin is bestemd voor het vee. Achter de dijk is hier en daar wel gelegenheid om te zwemmen; je kunt er zelfs strandkorven huren. De recreant moet kuurbelasting betalen, al is er in geen velden of wegen een *Kurhaus* te vinden. Voor wadlopen is Hooge wel een goed vertrekpunt. Herhaaldelijk klimmen er groepjes natuurliefhebbers over de dijk, die met een gids de slikvlakten gaan verkennen.

We raken in gesprek met een Duits echtpaar dat elk jaar drie weken op de terp Westerwarft logeert. Vorig jaar waren dat er noodgedwongen vier geworden, toen de zee over de dijk was gestroomd. Niks geen eilandvrees, ze hadden genoten van de diepe stilte en de blinkende wereld om hen heen. •

Met de auto rijdt je in ongeveer vijf uur van Groningen naar Dagebüll (circa 500 kilometer). In het hoogseizoen vertrekt er dagelijks om 10.00 uur een veerboot uit Schlüttsiel. De overtocht duurt een uur. Zie: www.wdr-wyk.de

